

Sygn. akt VIII U 334/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 kwietnia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Szmajduch
Protokolant:	Katarzyna Stefańczyk

po rozpoznaniu w dniu 29 kwietnia 2014 r. w Gliwicach

sprawy W. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

na skutek odwołania W. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 15 stycznia 2014 r. **nr** (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu W. K. prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2014 rok

w wysokości 3 Mg (trzy tony) węgla kamiennego w asortymencie O. II;

(-) SSO Mariola Szmajduch

Sygn. VIII U 334/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 15 stycznia 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w Z. odmówił ubezpieczonemu W. K. wypłaty ekwiwalentu pieniężnego

z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za rok 2014 przysługującego emerytom i rencistom.

W uzasadnieniu odmowy podano, że z zebranej dokumentacji nie wynika, iż wnioskodawca był uprawniony i pobierał ekwiwalent węglowy.

Od tej decyzji ubezpieczony wniósł odwołanie, domagając się jej zmiany poprzez przyznanie mu prawa do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za rok 2014. W uzasadnieniu podniósł, że w jego ocenie sporny ekwiwalent się mu należy, zaś ZUS błędnie odmawiał mu do niego prawa.

ZUS wniósł o oddalenie odwołania podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji. Dodatkowo wskazał, że roszczenie odwołującego zostało zaspokojone, bowiem pełna wartość deputatu węglowego została mu doliczona do podstawy wymiaru emerytury.

Sąd ustalił, co następuje:

W. K. od 27 czerwca 1995r. jest uprawniony do emerytury górniczej. Przed przejściem na emeryturę był pracownikiem Przedsiębiorstwa (...) S.A.

w B..

Decyzjami z dnia 14 grudnia 2007r.; 12 marca 2008r. i 5 lutego 2010r. odmówiono mu prawa do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom, odpowiednio za lata 2002; 2003 i 2006 – 2007. Od decyzji tych ubezpieczony nie składał odwołania, doprowadzając do ich uprawomocnienia się.

W dniu 8 stycznia 2014r. W. K. złożył wniosek w sprawie wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za rok 2014. Odwołujący podał, że w latach 2002 – 2007 nie pobierał ekwiwalentu ani bezpłatnego węgla w naturze. Natomiast w jego aktach emerytalnych (k.72) znajduje się zaświadczenie wystawione przez likwidatora (...), że jako pracownik był uprawniony do 3 ton węgla.

Z informacji nadesłanej przez Państwową Inspekcję Pracy - Okręgowy Inspektorat Pracy w K. wynika, że dnia 13 maja 1995r. do rejestru układów wpisany został jednolity tekst układu zbiorowego dla Przedsiębiorstwa (...) w B.

z dnia 29 września 1992r. Tekst ten powstał na podstawie art. 5 ustawy z dnia 29 września 1994r. o zmianie ustawy Kodeks Pracy (Dz. U nr 113 poz. 547). Do tekstu tego zostało dołączone porozumienie z dnia 29 listopada 1994r. zawarte w trybie art. 241²⁷ k.p.

o zawieszeniu na okres 1 roku stosowania postanowień powyższego układu w części dotyczącej świadczeń dla emerytów i rencistów z tytułu deputatu węglowego, określonych w pkt 8 i pkt 9 załącznika nr 5 do układu. Ponadto do rejestru układów w dniu 14 czerwca 1995r. zostało wpisane porozumienie z dnia 30 grudnia 1994r. o odstąpieniu, w trybie art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 29 września 1994r. o zmianie ustawy Kodeks pracy, od stosowania uprawnień do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów oraz ekwiwalentu za ten węgiel wynikającego z rozdziału IV zał. nr 32 do Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z dnia 1 lutego 1980r. - poczynając od dnia 30 grudnia 1994r.

W dniu 25 listopada 1995r. strony uprawnione do zawarcia (...) zawarły porozumienie o odstąpieniu od wydania wszystkim emerytom i rencistom prawa do węgla deputatowego poprzez skreślenie pkt 8 i 9 w załączniku nr 5 do (...).

Powyższe okoliczności Sąd ustalił na podstawie: akt organu rentowego i pisma Państwowej Inspekcji Pracy z dnia 28 marca 2008r.

Informacje na temat obowiązujących w (...) S.A. układów zbiorowych pracy, zawieranych porozumień, protokołów dodatkowych oraz ich rejestracji, są Sądowi znane

z urzędu, z uwagi na prowadzone przed tut. Sądem liczne sprawy o analogicznym stanie faktycznym.

Sąd ocenił zebrany materiał dowodowy jako kompletny i spójny, a poprzez to mogący stanowić podstawę ustaleń faktycznych w sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego, W. K., zasługuje na uwzględnienie.

Podstawę prawną żądania ubezpieczonego stanowi ustawa z dnia 6 lipca 2007r.

o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych. (Dz. U nr 147 poz. 1031).

Przystępując do rozważań na temat prawa do ekwiwalentu pieniężnego należy przytoczyć istotne dla rozstrzygnięcia sprawy uregulowania zawarte w ustawie.

Art. 1 ustawy określa zasady i sposób realizacji uprawnienia do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, zwanego dalej "ekwiwalentem", przysługującego osobom uprawnionym z przedsiębiorstw robót górniczych za okres od dnia

1 stycznia 2002r. do dnia 31 grudnia 2015r.

Art. 2 stanowi, że użyte w ustawie określenia oznaczają:

1) osoby uprawnione - emerytów i rencistów mających ustalone prawo do emerytury lub renty, którzy pobierali bezpłatny węgiel w naturze od przedsiębiorstw robót górniczych lub przeszli na emeryturę lub rentę z tych przedsiębiorstw oraz wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po byłych pracownikach przedsiębiorstw robót górniczych, uprawnionych do bezpłatnego węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r., i którzy uzyskali emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2007r., a po dniu 31 grudnia 2001r. nie pobierali ekwiwalentu;

2) przedsiębiorstwo robót górniczych - przedsiębiorcę prowadzącego roboty górnicze pod ziemią związane z budową, utrzymaniem lub likwidacją zakładu górniczego;

W art. 3 wyłączono z grona uprawnionych osoby, których roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla zostały zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy.

W przypadku gdy roszczenia, o których mowa w ust. 1, zostały częściowo zaspokojone ekwiwalent przysługuje w części niezaspokojonego roszczenia.

Art. 7 określa zasady realizacji prawa.

Ekwiwalent wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zwany dalej (...), zgodnie z harmonogramem, o którym mowa w ust. 7, na wniosek osoby uprawnionej. Wniosek o wypłatę ekwiwalentu zgłoszony po raz pierwszy zawiera:

- 1) imię i nazwisko osoby uprawnionej;
- 2) numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości obcokrajowca;
- 3) adres zamieszkania osoby uprawnionej;
- 4) numer świadczenia osoby uprawnionej;
- 5) nazwę przedsiębiorstwa robót górniczych.

Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, należy dołączyć dokument potwierdzający uprawnienie do ekwiwalentu i określający jego wysokość oraz oświadczenie osoby uprawnionej o niepobieraniu w latach 2002-2007 lub za ich część, ekwiwalentu lub bezpłatnego węgla w naturze.

Reasumując, aby wnioskujący mógł nabyć prawo do ekwiwalentu na podstawie powołanej ustawy musi wykazać, że:

1. był pracownikiem zakładu robót górniczych i przeszedł na emeryturę lub rentę z tego zakładu, albo pobierał ekwiwalent jako emeryt lub rencista;
2. uzyskał prawo do emerytury lub renty przed dniem 1 stycznia 2007r.;

3. jako emeryt bądź rencista był uprawniony do bezpłatnego deputatu węglowego, a uprawnienie do bezpłatnego węgla przysługiwało na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r.,

4. prawo do bezpłatnego węgla nie zostało zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy;

Nadto wnioskujący musi złożyć stosowny dokument potwierdzający prawo do deputatu i złożyć oświadczenie, że z tego prawa nie korzystał po 2001r.

Przechodząc do dalszych, merytorycznych rozważań, należy podkreślić, że deputat węglowy jest świadczeniem ze stosunku pracy, a nie z zakresu ubezpieczeń społecznych. Jest to zastępcza forma wynagrodzenia dopuszczalna jedynie z mocy Kodeksu Pracy lub układów zbiorowych pracy.

Ustawa z 6 lipca 2007r. została wydana w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego niezgodność z Konstytucją art. 55 ust.1 ustawy

z dnia 26 listopada 1998r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach

i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. Nr 162, poz. 1112 oraz z 2001r. Nr 5, poz. 41

i Nr 154, poz. 1802), w części obejmującej zwrot: "z kopalń całkowicie likwidowanych" (wyrok z dnia 12 grudnia 2005r., w sprawie SK 20/04). Ustawa

z 6 lipca 2007r. zakresem podmiotowym obejmować winna osoby wymienione w art. 55 ust. 1 ustawy z 26 listopada 1998r., tj. osoby uprawnione na podstawie Układu Zbiorowego Pracy do bezpłatnego węgla, które uzyskały emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2007r.

Skoro „osobą uprawnioną” w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 2007r. jest emeryt i rencista, wdowa i wdowiec po zmarłym pracowniku przedsiębiorstwa górniczego uprawniony do bezpłatnego węgla na podstawie UZP z dnia 21 grudnia 1991r. należało zbadać, czy emeryci i renciści oraz wdowy i wdowcy po zmarłych pracownikach (...) w B. takie uprawnienie posiadali oraz czy zachowali je do czasu przejęcia ich realizacji przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W tym miejscu wskazać należy, że w związku z nowelizacją działu XI Kodeksu Pracy, dokonanego ustawą z dnia 29 września 1994r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U z 1994 r. nr 113 poz. 547) zaistniała możliwość utraty przez emerytów i rencistów uprawnienia do deputatu węglowego. Ustawa ta w art. 9 uregulowała bowiem zasady obowiązywania układów zbiorowych pracy zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy. Przepis ten stanowi, że:

1. Z upływem 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy (tj. z dniem 26 listopada 1995r.) tracą moc układy zbiorowe pracy i porozumienia o przystąpieniu do tych układów, zawarte przed tym dniem, z zastrzeżeniem ust. 2-7. (tekst jednolity Układu zbiorowego z dnia 1 lutego 1980r.)

2. Do upływu terminu przewidzianego w ust. 1 strony uprawnione do zawarcia ponadzakładowego układu zbiorowego pracy mogą zawrzeć porozumienie o wstąpieniu w prawa i obowiązki stron układu lub porozumienia, o którym mowa w ust. 1, zawartego po dniu 31 grudnia 1986 r. (tj. Układu zbiorowego z 1991r.)

3. Do upływu terminu przewidzianego w ust. 1 strony uprawnione do zawarcia zakładowego układu zbiorowego pracy mogą zawrzeć porozumienie o włączeniu uprawnień i świadczeń określonych w układzie lub porozumieniu, o którym mowa w ust. 1, zawartych przed dniem 1 stycznia 1987 r., do zakładowego układu zbiorowego pracy albo o odstąpieniu od stosowania tych uprawnień i świadczeń. Jeżeli w wyniku zawarcia porozumienia zachodzi konieczność zmiany postanowień zakładowego układu zbiorowego pracy, zmian tych dokonuje się w trybie art. 241⁹ § 1 Kodeksu pracy.

Bezspornym w niniejszej sprawie jest, że W. K. był pracownikiem przedsiębiorstwa robót górniczych i na emeryturę górnictwem przeszedł z tego zakładu przed dniem 1 stycznia 2007r. oraz że (...) B. zostało objęte postanowieniami UZP dla (...) Zakładów (...) z dnia 21 grudnia 1991r. (por. Pkt 21 wykazu tj. załącznika nr 1 protokołu dodatkowego nr 7 z dnia 21 listopada 1995r. do UZP dla (...) z dnia 21 grudnia 1991r.).

Ubezpieczony przeszedł na emeryturę w czasie obowiązywania Układu Zbiorowego Pracy dla (...) z dnia 21 grudnia 1991r. z mocy protokołu dodatkowego nr 7 z 21 listopada 1995r. do UZP dla (...) z 21 grudnia 1991r.

W myśl art. 22 ust 2 UZP dla (...) uprawnienia do bezpłatnego węgla w naturze – z zastrzeżeniem art. 44¹ - przysługują zamieszkałym w kraju emerytom i rencistom w wymiarze:

- 1) 2,5 tony rocznie, których uprawnienia powstały na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z 1 lutego 1980 i którzy korzystali z nich 25 listopada 1995 roku,
- 2) 3 tony rocznie, których uprawnienia powstały na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21 grudnia 1991 roku.”

Zatem W. K. był uprawnionym do otrzymania bezpłatnego węgla na podstawie UZP dla (...) z 21 grudnia 1991r. – czego wymaga art. 2 pkt 1 ustawy z 6 lipca 2007r.

Wprawdzie postanowienia UZP dla (...) z 21 grudnia 1991r. przestały wiązać z dniem 23 listopada 2002r. w związku z wypowiedzeniem go i utratą mocy obowiązującej przez art. 241 7 par 4 k.p. z uwagi na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 listopada 2002r. sygn. akt K 37/01. Z uwagi jednak na fakt, że przepisy ustawy z 6 lipca 2007r. są kontynuacją przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań dotyczących wypłaty emerytom i rencistom ekwiwalentu z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przez ZUS istotne jest, że w dacie 14 stycznia 1999r. ubezpieczony był pracownikiem pobierającym na podstawie UZP dla (...) z 21 grudnia 1991r. bezpłatny węgiel.

Bezspornym jest, iż w dniu 30 grudnia 1994r. zawarto w Przedsiębiorstwie (...) S.A. porozumienie w trybie art. 9 ust. 3 ustawy o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 113, poz. 547) o odstąpieniu od stosowania uprawnień do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów oraz ekwiwalentu za ten węgiel wynikającego z rozdziału IV Załącznik nr 32 do Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z dnia 1 lutego 1980r. Porozumienie to zostało zarejestrowane w dniu 13 maja 1995r.

Z kolei dnia 25 listopada 1995r. został zawarty protokół dodatkowy nr 5 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy z dnia 29 września 1992r. dla Przedsiębiorstwa (...) S.A., zgodnie z którym w oparciu o art. 441 Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21 grudnia 1991r. w brzmieniu ustalonym w § 1 ust. 5 protokołu dodatkowego nr 7 odstąpiono od stosowania świadczeń, o których mowa w art. 22 ust. 2 pkt 1 Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21 grudnia 1991r. - skreślono pkt 8 i 9 w Załączniku nr 5. Porozumienie to zostało zgłoszone do Państwowej Inspekcji Pracy – Okręgowego Inspektoratu Pracy w K. i zarejestrowane było w dniu 9 lutego 1996r. Pkt 8 i 9 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dotyczyły uprawnień do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów.

Trzeba przy tym podkreślić, że z treści art. 9 ust. 3 ustawy z dnia z dnia 29 września 1994r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 113, poz. 547) wynika *expressis verbis*, iż do upływu terminu przewidzianego w ust.1 strony uprawnione do zawarcia Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy mogły zawrzeć porozumienie o włączeniu uprawnień i świadczeń określonych w układzie lub porozumieniu, o których mowa w art. 1 zawartych przed dniem 1 stycznia 1987r. do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy albo o odstąpieniu od stosowania tych uprawnień

i świadczeń. Tak więc norma ta nie dopuszczała odstąpienia od uprawnień układów zawartych powyżej wskazanej daty, a co za tym idzie Przedsiębiorstwo (...)

w (...) S.A. nie mogło skutecznie odstąpić od uprawnień określonych w Ponadzakładowym Układzie Zbiorowym Pracy dla (...) Zakładów (...).

Takie stanowisko znajduje też oparcie w orzecznictwie Sądu Najwyższego- vide uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2000r., sygn. akt I PKN 437/2000, OSNP z 2002r., Nr 7, poz. 162.

Ponadto protokół dodatkowy nr 7 z dnia 21 listopada 1995r. do Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21 grudnia 1991r. wprowadził przepis art. 441, z którego treści także wyraźnie wynika, iż od dnia 26 listopada 1995r. postanowienia art.22 układu nie dotyczą jednostek, które do dnia 25 listopada 1995r.

w swoich zakładowych układach zbiorowych pracy odstąpiły, na podstawie art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 29 września 1994r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 113, poz. 577 z późn. zm.) od stosowania świadczeń , o których mowa w art. 22 ust.2 pkt 1 w wymiarze i na zasadach określonych w Układzie Zbiorowym Pracy dla (...) Węglowego z dnia 1 lutego 1980r., co jest o tyle istotne, że wskazany wyżej przepis wyraźnie mówi o odstąpieniu od stosowania świadczeń, o których mowa

w art. 22 ust. 2 pkt 1, a norma ta dotyczy zamieszkałych w kraju emerytów i rencistów, których uprawnienia powstały na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z dnia 1 lutego 1980r. i którzy korzystali z nich w dniu 25 listopada 1995r.

W konsekwencji należy stwierdzić, że Przedsiębiorstwo (...)

w (...) S.A. nie mogło skutecznie odstąpić od postanowień Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy określających uprawnienia emerytów i rencistów do deputatu węglowego nabyte w oparciu o przepisy Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy, z którego treści wynikały uprawnienia dla byłych pracowników, emerytów i rencistów w ilości 3 ton węgla rocznie, a co za tym idzie odwołujący uprawnień tych nie utracił.

Roszczenie ubezpieczonego za rok 2014 nie zostało zaspokojone. Nie otrzymał on deputatu węglowego w naturze ani w ekwiwalencie pieniężnym od byłego pracodawcy, ani od ZUS, a tylko takie formy mogą zostać uznane za zaspokojenie roszczenia. Nie jest zaspokojeniem roszczenia wliczenie równowartości deputatu węglowego do podstawy wymiaru emerytury lub renty.

Wymagany wniosek za rok 2014 został złożony w przepisany terminie. Wniosek spełniał wymogi określone przez art. 7 ust. 2 i 3 ustawy z 6 lipca 2007r., a ubezpieczony złożył oświadczenie , że w latach 2002 do 2007 nie pobierał deputatu węglowego.

Mając na uwadze powyższe, uznając odwołanie w powyższym zakresie za uzasadnione – na mocy art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. – Sąd orzekł jak w sentencji, przyznając ubezpieczonemu prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za rok 2014 w wysokości odpowiadającej 3 Mg węgla kamiennego rocznie

SSO Mariola Szmajduch

ZARZĄDZENIE

1. uzasadnienie odnotować,
2. odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć organowi rentowemu,
3. kalendarz 14 dni lub z wpływem.

G., dnia

HŁ